

E Grenzen

E1 Niet zomaar meegaan	3
E2 Privé	8
E3 Grenzen in aanraken	13
E4 Ja en nee	19
E5 Fijne en vervelende geheimen	25

E2 Privé

Doelen

- Weet wat privéplekken op zijn lichaam zijn
- Weet bij wie je bloot kunt zijn en wanneer (in de badkamer, tijdens verkleden in zwembad) (leerlijn vso 3.2)
- Benoemt dat het laten zien van eigen geslachtsdelen aan anderen in het openbaar niet gepast is (privé) (leerlijn vso 3.5)
- Weet dat je lichaam voor jezelf is, ouders/verzorgers of de dokter helpen soms

Rode draden

Met dit thema werk je aan:

- 1 Zelfbeeld & zelfrespect (gevoel van privacy)
- 2 Goed omgaan met jezelf & de ander (omgaan met eigen blote lichaam)
- 3 Weerbaarheid (aangeven wat wel en niet hoort en prettig is)
- 4 Relaties & netwerk (verzorging door ouders/begeleiders en hulp vragen)

Opmerkingen vooraf

- Denk er aan dat het bij privé gaat om eigen privé-lichaamsdelen, maar dat betekent natuurlijk ook dat anderen privé-lichaamsdelen hebben. In dit thema staat het eigen privé centraal, in het volgende thema de grenzen in aanraken (E3).
- Leerlingen/cliënten met ASS kunnen zich moeilijk inleven in de gevoelens van een ander. Het 'voelen' van privacy is daarom moeilijk. Wel kun je ze concreet laten leren wat privacy is.
- Sommige leerlingen/cliënten zullen liever het woord naakt gebruiken in plaats van bloot. Dit kan je dan aanpassen.
- Elk gezin/woonvorm heeft zijn eigen regels wat betreft privacy en elkaar bloot zien. Vraag eventueel bij ouders/begeleiders naar de regels en stem daar op af. Stel duidelijke regels voor de situaties waarvoor jij verantwoordelijk bent (bv. school: klas, kleedkamer).

Materialen

- Werkblad met afbeeldingen (gebruik eventueel afbeeldingen van jongere of oudere mensen uit het Thema B, als dat beter aansluit bij je leerling/cliënt)
- Eventueel een pop met kleren
- Voor de werkvormen:
 - Behang
 - Stiften
 - Stof

Kleed de pop uit of laat de afbeelding van een bloot persoon zien.

Trek kleren aan bij de pop of laat de afbeelding van een gekleed persoon zien.

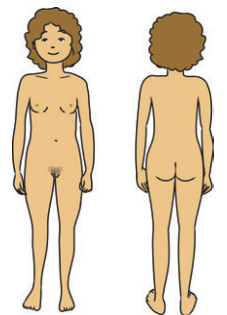
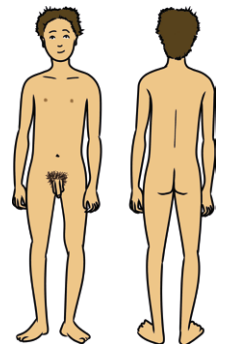
Als je merkt dat het thema spanning oproept, benoem dit.

Bloot is privé

Hoe heet dat, als je geen kleren aan hebt? Dan ben je ... Vind je dat fijn of niet fijn?

Kleren zijn mooi. Kleren gaan over bloot heen. Bloot zijn is privé. De Heere God heeft jouw lichaam mooi gemaakt. Jouw lichaam is speciaal voor jou. Niet iedereen mag jou bloot zien. De Heere God wil ons beschermen tegen kou, tegen verkeerde gedachten en tegen verkeerde mensen. Daarom heb je kleren aan. Niet iedereen mag jouw lichaam aanraken. Jouw lichaam is privé. Het is van jou alleen.

Privé is spannend. Misschien vind jij het ook spannend. Dat voel je in je lichaam. Je krijgt kriebels in je buik. Of je gezicht wordt rood.

Wat is privé?

Pak de blote pop of de tekeningen erbij, afhankelijk van het niveau van de leerling/cliënt.

Kies één van de volgende werkvormen.

1. Kleed de pop aan.

Waar moeten altijd kleren over heen? De penis/vagina is privé. De billen zijn privé. De borsten zijn privé. Bij een jongen/man ook? Waar gaan soms kleren over heen en soms niet? De armen.

2. Wijs elk lichaamsdeel aan van boven naar beneden.

Hoofd: Heb je hier kleren overheen? Mag iedereen dit bloot zien?

Laat je leerlingen/cliënten aanwijzen of inkleuren welke lichaamsdelen in ieder geval bedekt moeten zijn.

Wat privé is, kleur je rood. Wat niet privé is, kleur je groen.

Waar moeten altijd kleren over heen? De penis/vagina is privé. De billen zijn privé. De borsten zijn privé. Bij een jongen/man ook? Waar gaan soms kleren over heen en soms niet? De armen, de nek, de rug.

Wijs de intieme lichaamsdelen nog een keer aan.

Dit is/zijn de Dit is privé.

Waar mag je bloot zijn?

Bespreek relevante ruimtes: mag je daar bloot zijn?

Jouw lichaam is privé. Niet iedereen mag jouw blote lichaam zien. Waar mag je bloot zijn?

Noem alle relevante ruimtes.

Mag je in de klas bloot zijn? Mag je in de douche bloot zijn? Mag je op de gang bloot zijn?

Concludeer samen.

Je bent bloot als je gaat douchen. En als je moet omkleden.

Bloot is privé. Waar mag je bloot zijn?

Zorg dat de meest relevante ruimtes (badkamer, kleedkamer) aan bod komen. Gebruik evt. het werkblad.

Misschien weet je even niet of je ergens bloot mag zijn. Vraag het aan je vader/ moeder/juf/meester/begeleider.

E4 Ja en nee

Doelen

- Onderscheidt fijne, niet fijne en twijfelgevoelens (leerlijn vso 3.1)
- Geeft aan dat niet iedereen zijn lichaam mag aanraken en wat bij aanraking een vervelend gevoel geeft (non-verbaal of met geluiden) (leerlijn vso 3.1)
- Zegt duidelijk 'nee' wanneer hij iets niet wil (leerlijn vso 3.2)
- Kan uit een voor hem vervelende situatie weglopen (leerlijn vso 3.2)
- Aanvaardt het als een ander 'nee' zegt als je hem aanraakt (leerlijn vso 3.3)
- Reageert op een adequate manier wanneer onbekende volwassenen vreemde vragen stellen (beleefd zeggen dit niet te willen, weglopen, vertellen aan vertrouwd persoon) (leerlijn vso 3.6)

Rode draden

Met dit thema werk je aan:

- 1 Zelfbeeld & zelfrespect (eigen gevoelens herkennen)
- 2 Goed omgaan met jezelf en de ander (regels over aanrakingen)
- 3 Weerbaarheid (nee zeggen)

Opmerkingen

- Naar aanleiding van dit thema kan een onthulling van misbruik komen. Hier is dan hulp voor nodig. Weet wat de routes hiervoor in jouw school of organisatie zijn.
- Beloof de leerling/cliënt nooit dat je geheimen niet door zal vertellen.

Materialen

- Werkblad met afbeeldingen
- Evt. poppen om de situaties uit te beelden

Vertel het volgende verhaal en laat de bijpassende afbeelding zien.

Leg uit dat een ja-gevoel een ja-gevoel fijn is.

Laat de volgende afbeelding zien.

Fijn: een ja-gevoel

Rick en Mark zijn blij.
Vandaag gaan ze naar het strand.

Rick en Mark zijn blij. Ze vinden het fijn om naar het strand te gaan. Een fijn gevoel is een ja-gevoel. Een ja-gevoel is fijn. Een ja-gevoel is goed. Je zegt ja.

Dan komt Ricks begeleider/vader binnen.
Hij zegt: Rick, ik moet je iets vertellen.
We gaan niet naar het strand.
Het is geen mooi weer.
Rick vindt het niet fijn.
Hij moet huilen.
Zijn begeleider/vader gaat naast Rick zitten.
Hij slaat een arm om Rick heen.
Rick vindt het fijn.
Hij gaat tegen zijn begeleider/vader aan zitten.
Zijn begeleider/vader troost hem.

Rick vindt het fijn dat zijn begeleider/vader zijn arm om Rick heen slaat. Want hij is verdrietig. Zijn begeleider/vader troost hem.

Vindt Rick het fijn dat zijn begeleider/vader zijn arm om Rick heen slaat? Waarom?

Een fijn gevoel is een ja-gevoel. Dat betekent dat het goed is.

Fijn of niet fijn: twijfel-gevoel

Rick loopt op de gang.
Hij gaat zijn zwembroek uittrekken op zijn slaapkamer.
Daar komt Mark aan.
Mark geeft een klap op zijn billen.
Rick schrikt.
Rick rent gauw weg.

Vind Rick het leuk? Rick weet het niet. Hij vindt Mark wel aardig. Een tik op je bil is grappig. Maar een tik doet ook pijn. Rick weet het niet goed. Het is een twijfel-gevoel.

Vindt Rick het fijn? Waarom niet? Wat zegt hij? Wat doet hij?

Soms is aanraken fijn, soms niet fijn. Het is een twijfel-gevoel. Dat betekent dat je het niet goed weet. Je bent niet blij, maar ook niet bang of verdrietig.

Niet fijn: een nee-gevoel

Vertel (één van) de volgende verhalen en laat de bijpassende afbeelding zien.

Rick en zijn begeleider/vader zitten naast elkaar.
Zijn begeleider/vader heeft een arm om Rick heen.
Dan komt Jessica binnen.
Haha, roept ze, Rick moet huilen.
Rick wordt boos.

